

Karolína Macáková

Poetika divadelních textů Wernera Schwaba

oponentský posudek

Diplomantka se ve své práci zabývá divadelní tvorbou rakouského dramatika Wernera Schwaba, přesněji v abstraktu záměr práce definuje takto: „*Tato práce s ohledem na autorovy inspirační zdroje i inscenační možnosti jednotlivých divadelních her analyzuje především jejich jazyk, a činí tak prostřednictvím dramaturgické analýzy jednotlivých motivů ve hrách Die Präsidentinnen (Prezidentky), Volksvernichtung (Lidumor), Übergewicht, unwichtig, unform (Nadměrečnost, nadbytečné: deforma), Mein Hundemund (Můj psímorda), ale i např. Pornogeografie (Pornogeografie) a zařazuje ho do historického kontextu vývoje rakouské dramatiky. Cílem práce je postihnout specifika Schwabova divadelního jazyka, např. to, jakým způsobem stupňuje dramatický konflikt, a pojmenovat jeho ojedinělou jevištní řeč.*“

Diplomantka pak v několika kapitolách zkoumá různé úhly pohledu, který při analyzování Schwabova díla můžeme zvolit. Nejprve se věnuje zařazení autora do národního kontextu, zejména pak žánru lidové hry a jeho historickému vývoji. Jednotlivé etapy konfrontuje se Schwabovým přístupem a přes veškeré rozdíly potvrzuje např. Nestroye nebo von Horvátha jako Schwabovy inspirační zdroje. Celkově však Schwab podle diplomantky autorem lidového divadla není, je spíše intelektuálním postmodernistou, který část ingrediencí přejímá i z arzenálu tohoto „národního žánru“. Tato kapitola je nicméně zajímavým a přehledným shrnutím určité části dějin rakouské dramatiky, kterou by bylo chybou v souvislosti s analýzou Schwabova díla pominout. Dále se snaží definovat Schwabovu pozici v kontextu jeho současníků a nachází zde příbuznost s dalšími autory jako je Thomas Bernhard či Elfriede Jelinek.

Diplomantka se naopak vůbec nepokouší zařadit Schwaba do evropského kontextu 90. let a vlny provokativní dramatiky, která i v jiných kulturních kontextech vykazuje řadu shodných rysů s jeho tvorbou (Blut und Sperma v Německu, In-Yer-Face dramatika v Británii), což je trochu škoda, protože tím dobový kontext částečně uniká.

V další podkapitole pak diplomantka pracuje zejména s Bachtinovou studií o karnevalové kultuře středověku a renesance (*Francois Rabelais a lidová kultura středověku a renesance*). Na rozdíl od funkce, kterou karnevalové převrácení řádu a hodnot mělo pro středověkou společnost, u Schwaba z vymknutého světa podle diplomantky nečistí úleva, smích není očištěním, ale spíše krutým výsměchem. Schwab totiž nepopisuje přechodné vybočení z řádu, ale trvalou deformaci světa. I v této části prokazuje diplomantka schopnost pracovat se sekundární literaturou a analyzovat poetiku zvoleného autora.

Ve třetí kapitole s názvem Osobnost Wernera Schwaba pak diplomantka představuje některé životopisné údaje. To samozřejmě není úplně snadný úkol, protože autor byl mystifikátorem, který o svém životě záměrně vypouštěl řadu polopravd, aby tak přispěl k budování vlastního mýtu. I tak ovšem považuji tuto kapitolu za poněkud problematickou, protože se v ní vlastně nedozvídáme nic jiného, než několik mlhavých a kusých údajů o autorově dětství, vzdělání a pozdějším tvůrčím zápasu. Pokud opravdu není možné získat přesnější a podrobnější informace, bylo by možná dobré věnovat se více poslední fázi autorova života, kdy se doslova během několika měsíců stal v německojazyčném prostoru hvězdou první velikosti. Bylo by jistě zajímavé položit si otázku, proč tomu tak bylo a co tento úspěch ovlivnilo? Některé zajímavé informace o reflexi dobového odborného tisku se čtenář

sice dozví z přílohy, která obsahuje český překlad části stati Haralda Miesbachera uveřejněné v jeho biografické publikaci *Werner Schwab*, kterou diplomantka přeložila, možná by ale bývalo lepší s tímto textem pracovat a zohlednit ho přímo v textu diplomové práce.

Následují dvě stěžejní části práce: *Fekální hry – ústřední dramatický počín Wenera Schwaba* a *Analýza jazyka užitého u Wenera Schwaba*, ve kterých se diplomantka pouští již přímo do analýzy Schwabova díla. Obě kapitoly vykazují poctivou snahu definovat některé rysy Schwabovy tvůrčí metody – autorka poctivě studuje jak primární zdroje (texty jeho her), tak i sekundární literaturu. Zabývá se řadou standartních kategorií, tedy prací s místem, časem, postavou, tématy a hlavně jazykem. Místy přináší zajímavé postřehy, např. v kapitole „*Rozbor dialogu u Schwaba na příkladu rozhovoru Červové a Hermana v Lidumoru*“ prokazuje diplomantka velmi dobrou schopnost analýzy textu jak na úrovni jazykové, tak i dramaturgické. Jednotlivé podkapitoly se občas překrývají, od analýzy jazykových prostředků se tak volně zpátky dostáváme k analýze postav apod., což je ovšem u autora Schwabova ražení logické.

Poněkud problematickou se jeví šestá kapitola, která poskytuje velmi kusou informaci o Schwabově inscenační tradici v Čechách, takto stručně pojatá kapitola je však nadbytečná a téměř se nevztahuje ke zvolenému tématu. Pravděpodobně spíš mělo toto zkoumání hodnotu pro diplomantku samotnou. Stejně tak kapitola sedmá, nazvaná *Schwabovo výtvarné vidění světa v odrazu jeho her*, měla být asi raději „rozpuštěna“ do předchozích částí textu. Sama o sobě před závěrem navozuje dojem zajímavých postřehů a poznámek, které už diplomantka nestihla organicky zpracovat.

V závěru autorka spíše shrnuje jednotlivé kapitoly práce, které ale neskládají celistvý obraz. Diplomantka zachytila spíše svoje postupné badatelské výboje na „území jménem Werner Schwab“ než že by vytvořila skutečně kompaktní analýzu jeho poetiky nebo řekněme tvůrčí metody. Jednotlivé dílčí postřehy se sice nepodařilo zcela organicky propojit, práce však přesto představuje autora z mnoha zajímavých úhlů pohledu a je na ni patrné poctivé badatelské úsilí. V neposlední řadě je třeba konstatovat, že je psána na patřičné jazykové úrovni a bez formulačních obtíží.

Práci doporučuji k obhajobě a diplomantce bych ráda položila následující otázky:

Mohla byste zkoušet zařadit poetiku Wenera Schwaba do širšího evropského kontextu devadesátých let?

Co bylo podle vás příčinou bouřlivého ohlasu, kterého se dosud neznámému Schwabovi na počátku devadesátých let náhle dostalo v německojazyčném kontextu?

Mohla byste rozvést své závěrečné tvrzení, že „Co je na celé práci nejdůležitější je právě zjištění, že dramatickou strukturu bez ustání podrývá právě Schwabovo vlastní užití jazyka.“ Jak nebo čím Schwabův jazyk podrývá dramatickou strukturu?

Martina Schlegelová